

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

**MOŽNOSTI SPOLUPRÁCE VYCHOVÁVATEĽA
V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ A RODIČOV**

Bakalárska práca

Nitra 2012

Lenka Illášová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

MOŽNOSTI SPOLUPRÁCE VYCHOVÁVATEĽA
V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ A RODIČOV

Bakalárska práca

Študijný program: Pedagogika

Študijný odbor: Pedagogika (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)

Školiace pracovisko: Katedra pedagogiky, PF UKF v Nitre

Školiteľ: PhDr. Anna Klimentová, PhD.

Nitra 2012

Lenka Illášová

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Pedagogická fakulta

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Lenka Illášová
Študijný program: pedagogika (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: 1.1.4 pedagogika
Typ záverečnej práce: Bakalárska práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Možnosti spolupráce vychovávateľa v školskom klube a rodičov

Anotácia: Práca vychovávateľa v školskom klube je náročná, ale aj zaujímavá. V súčasnosti príberá aj ďalší rozmer, konkrétnu spoluprácu s rodičmi žiakov, ktorí navštevujú školský klub. Optimálnou spoluprácou s rodičmi sa pobyt v školskom klube stáva zaujímavý a atraktívny pre žiakov.

Školiteľ: PhDr. Anna Klimentová, PhD.
Oponent: PaedDr. Alexandra Pavličková, PhD.
Katedra: KPG - Katedra pedagogiky
Vedúci katedry: prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc.
Dátum zadania: 29.09.2010
Dátum schválenia: 12.10.2010

prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc.
vedúci/a katedry

Pod'akovanie

Ďakujem školiteľke mojej bakalárskej práce PhDr. Anne Klimentovej PhD. za odborné vedenie, rady a pomoc pri jej vypracovaní.

ABSTRAKT

ILLÁŠOVÁ, Lenka: *Možnosti spolupráce vychovávateľa v školskom klube detí a rodičov*. [Bakalárska práca] / Lenka Illášová – Univerzita Konštatníta Filozofa v Nitre. Pedagogická fakulta; Katedra pedagogiky. Školiteľ: PhDr. Anna Klimentová, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár / Bc. / - Nitra: PF UKF, 2012. 44 s.

Bakalárska práca sa zaoberá možnosťami spolupráce vychovávateľov, rodičov a detí v školskom klube. Cieľom bakalárskej práce je charakterizovanie jednotlivých možností spolupráce. Práca poukazuje na tie činitele, ktoré ovplyvňujú do významnej miery spoluprácu školského klubu detí a rodičov a zároveň sú východiskom pre úspešné a stále rozvíjajúce sa možnosti spolupráce. Za rozhodujúce činitele pokladá osobnosť vychovávateľa a rodičov žiakov, ktorí navštevujú školský klub detí. Práca predkladá hlavné problémy a potreby, ktoré sa týkajú spolupráce v školskom klube detí a rodičov a zároveň naznačuje možnosti pre zlepšenie vzťahu medzi vychovávateľom a rodičmi. Jednotlivé témy sú rozpracované v troch kapitolách. Práca je doplnená zoznamom použitej literatúry.

Kľúčové slová:

Školský klub detí. Osobnosť vychovávateľa. Rodina. Osobnosť rodiča. Spolupráca rodiny a školy.

ABSTRACT

ILLÁŠOVÁ, Lenka: *Opportunities for collaboration educator in school club of children and parents*. [Bachelor thesis] Lenka Illášová. - Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Education, Department of Education. – Tutor: PhDr. Anna Klimentová PhD. – Qualification level: Bachelor / Bc. / - Nitra: PF UKF, the 2012th. 44 p.

Bachelor thesis deals with the possibilities of cooperation educators, parents, and children in a school club. Goal of this work is to characterize the different possibilities of cooperation. The work refers to those factors which affect to significant extent the cooperation of school club for children and parents as well as the basic for successful and still growing, the opportunities for cooperation. The key factors are considered like personality educator and parents of students who attends a school club for children. Work presents the main problems and needs which is relating to the cooperation of school clubs for children and parents and to suggest options for improving the relationship between educators and parents. The topics are developed in three sections. The work is supplemented by a list of the literature.

Keywords:

School club for children. Personality of educator. Family personality. The cooperation between family and school.

OBSAH

ÚVOD	8
1 ŠKOLSKÝ KLUB DETÍ	10
1.1 Poslanie a funkcie	10
1.2 Ciele a analýza obsahu	12
1.3 Osobnosť vychovávateľa v školskom klube detí	17
2 RODINA	22
2.1 Charakteristika rodiny	22
2.1.1 Funkcie a typológia rodiny	23
2.2 Osobnosť rodiča	25
2.3 Typológia rodiča vo vzťahu k spolupráci so školou	27
3 PARTNERSTVO VYCHOVÁVATEĽA V ŠKOLSKOM KLUBE DETÍ	
A RODIČOV	30
3.1 Formy spolupráce	32
3.2 Námety a aktivity na netradičné formy spolupráce	36
ZÁVER	40
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	44

ÚVOD

Motivácia môjho rozhodnutia pre túto tému bakalárskej práce vyplýva z možnosti pracovať v školskom klube detí a tým aj získania potrebných poznatkov, ktoré nielen súvisia s témou, ale môžu napomôcť edukačnej praxi v budúcnosti.

Každým rokom sa zvyšujú požiadavky na vzdelávanie a edukáciu žiakov. A zároveň aj požiadavky na osobnosť vychovávateľa spĺňať potrebu dôslednej prípravy žiakov pre život v budúcnosti. Vychovávatelia by si mali byť vedomí, že existuje celý rad činiteľov, ktoré vo veľkej miere ovplyvňujú akúkoľvek činnosť žiakov a ich učebné i výchovné výsledky a samozrejme na druhej strane aj samotných vychovávateľov.

Pre prácu vychovávateľa je dôležité vedieť aké kroky sú potrebné podstúpiť na to, aby výchova žiaka bola čo najefektívnejšia. Veľkou pomocou pri dosahovaní čo najlepších výsledkoch je postupné spoznávanie rodičov svojich žiakov.

Každý dobrý vychovávateľ si je vedomý, že plnenie výchovno-vzdelávacích cieľov nezávisí len od úsilia, ktoré vynaloží v školskom klube detí, ale aj to, že momentálna doba si vyžaduje partnerstvo s rodičmi a to z toho dôvodu, aby ich výchovné pôsobenie nebolo v rozpore. Záujem rodičov o dianie v škole vo veľkej miere ovplyvňuje aj samotného žiaka, nakoľko naberá istotu, že sa o neho rodičia zaujímajú a tým aj so záujmom navštevuje školské výchovno-vzdelávacie zariadenie a nevníma ho ako nutnú povinnosť. Takto vytvorené prostredie a podmienky sú pre žiaka veľmi významné hlavne pre jeho úspešnú činnosť v školskom klube detí resp. v škole. Docieli sa tým to, čo je cieľom každého vychovávateľa či rodiča teda vychovať dieťa tak, aby sa plnohodnotne dokázalo uplatniť v spoločnosti. A z tohto dôvodu sa budeme v našej práci zaoberať predovšetkým hlavným činiteľom, ktorí ovplyvňujú výchovu žiakov.

V prvej kapitole sa budeme venovať definovaniu základným pojmom, ktoré súvisia so školským klubom detí. Každá výchovno-vzdelávaciu činnosť, ktorá sa vykonáva v školskom klube detí je pod kontrolou vychovávateľa a preto bude osobnosť vychovávateľa tiež súčasťou prvej kapitoly. V druhej kapitole sa zameriame na rodinu, ktorá je najvýznamnejším činiteľom vo výchove žiaka. Budeme charakterizovať pojmy súvisiace s rodinou. Bližšie si povieme k typológii rodín ako aj k funkciám či výchovným štýlom v rodine. V neposlednom rade sa budeme snažiť čo najpresnejšie zdefinovať pojem osobnosť rodiča, čím následne premostíme na typológiu rodičov vo vzťahu ku škole resp. školskému klubu detí. V poslednej kapitole priblížime potreby a dôsledky kooperácie

rodičov a vychovávateľa ako aj formám možnej spolupráce. Naším cieľom je hlavne poukávanie na menej tradičné formy spolupráce, či alternatívne možnosti partnerstva. Budeme sa snažiť ich čo najzrozumiteľnejšie opísať a podať také námety, ktoré sa dajú využívať v pedagogickej praxi.

1 ŠKOLSKÝ KLUB DETÍ

V rámci danej problematiky možnosti spolupráce vychovávateľa v školskom klube detí a rodičov sme pokladali za dôležité ozrejmiť pojem školský klub detí a sním súvisiace pojmy, nakoľko sú východiskom pre jednotlivé možnosti spolupráce a tým sú nosným pojmom našej práce.

Autorka E. Kratochvílová (2004, s. 115-116) definuje školský klub detí (ďalej len ŠKD) ako školské výchovno-vzdelávacie zariadenie, ktoré má výchovné a sociálne poslanie – rodičov počas ich pracovných povinností zastupujú vychovávateľa. Vychovávateľa napomáhajú žiakom pri príprave na vyučovanie a pri využívaní voľného času. Výchova žiaka v ŠKD je uskutočňovaná prostredníctvom hier, voľných zamestnaní podľa individuálnych záujmov, organizovaných záujmových činností, vychádzok do prírody a podobne. Každodenný kontakt vychovávateľa so žiakmi dáva možnosť dobre poznať žiakov a zároveň ovplyvňovať formovanie ich osobnosti.

Vzájomná spolupráca vychovávateľa medzi učiteľmi, rodičmi a výchovným poradcom pomáha žiakom pri riešení ich problémov vo vzdelávacom a sociálnom vývine a podobne.

Zákon č.245/2008, §114 uvádza definíciu ŠKD: „*Školský klub detí zabezpečuje pre deti, ktoré plnia povinnú školskú dochádzku na základnej škole, nenáročnú záujmovú činnosť podľa výchovného programu školského zariadenia zameranú na ich prípravu na vyučovanie a na uspokojovanie a rozvíjanie ich záujmov v čase mimo vyučovania a v čase školských prázdnin*“.

1.1 Poslanie a funkcie školského klubu detí

Za hlavné poslanie ŠKD považujeme rozvíjanie individuálnych záujmov a potreby detí, vedenie ich k zmysluplnému tráveniu voľného času, rozvíjať komunikačné, sociálne, kultúrne a občianske kompetencie, talent a špecifické osobnostné schopností detí.

Dôležitým poslaním ŠKD je aj detí motivovať, podporovať a viesť ich k rozvoju osobnosti zmysluplným využitím voľného času a to prostredníctvom širokej ponuky aktivít v bezpečnom prostredí s profesionálnym vedením. B. Hájek (2007, s. 13) uvádza, že jedným z dôvodov, prečo rodičia prihlasujú svoje deti do ŠKD je snaha čeliť sociálno-patologickým javom ohrozujúcich deti a vybaviť ich vedomosťami, zručnosťami

a postojom pomáhajúcimi odolávať nástrahám, ktoré súčasná spoločnosť pripravuje. Výchova je spoločenský proces, a teda i výchovu v ŠKD je treba chápať ako súčasť spoločenskej reprodukcie a nie iba ako „varovanie detí“. ŠKD tvorí prechod medzi školským vyučovaním a pobytom doma. Nie je pokračovanie školského vyučovania, má svoje špecifiká a odlišná od vzdelávacieho procesu. Zjednodušene povedané, zabezpečuje odpočinok, rekreáciu i záujmové činnosti.

Výchova a vzdelávanie v ŠKD sa podľa Štátneho pedagogického ústavu (2009, 38-39) uskutočňuje v týchto tematických oblastiach výchovy:

- vzdelávacia oblasť,
- spoločensko-vedná oblasť,
- pracovno-technická oblasť,
- prírodovedno-environmentálna oblasť,
- esteticko-výchovná (výtvarná, hudobná, literárno-dramatická) oblasť,
- telovýchovná, zdravotná a športová oblasť.

Tematické oblasti v sebe zároveň obsahujú ďalšie oblasti výchovy najmä: rozumovú, mravnú, ekologickú, dopravnú a výchovu k rodičovstvu.

Školský klub detí poskytuje východiskovú bázu pre postupné rozvíjanie kľúčových kompetencií detí ako základu všeobecného vzdelania. Kompetencie detí ŠKD nadväzujú na kompetencie žiakov príslušnej základnej školy. Kompetencie sa v procese výchovno-vzdelávacej činnosti mimo vyučovania rozvíjajú a navzájom prelínajú v jednotlivých tematických oblastiach výchovy. Dieťa ich rozvíja účasťou na záujmovej a výchovno-vzdelávacej činnosti. Kompetencie dieťaťa sú výsledkom obsahu výchovno-vzdelávacej činnosti a celkového výchovno-vzdelávacieho procesu v ŠKD. Kompetencie predstavujú ideálny plánovaný cieľový výstup dosahovaný systematickým a postupným výchovno-vzdelávacím procesom počas pobytu dieťaťa v ŠKD. Dieťa ŠKD má osvojené tieto kľúčové kompetencie na úrovni zodpovedajúcej jeho individuálnym osobnostným možnostiam a dĺžke jeho pobytu v ŠKD. Medzi kľúčové kompetencie, ktoré si má žiak v ŠKD osvojiť Štátny pedagogický ústav (2009, s. 36-37) zaraďuje:

- kompetencie učiť sa učiť,
- komunikačné kompetencie,
- sociálne kompetencie,
- pracovné kompetencie,

- občianske kompetencie,
- kultúrne kompetencie.

Výchova prebiehajúca v ŠKD teda výchova mimo vyučovania je špecifická oblasť výchovného pôsobenia a tým plní isté funkcie. J. Pávková (1999, s. 42-43) medzi funkcie ŠKD zaraďuje:

- *Výchovná funkcia*

Na plnenie výchovnej funkcie je kladený obzvlášť veľký dôraz. Prostredníctvom pestrých a záujmových činností sa deti motivujú k hodnotnému využívaniu voľného času, k získaniu nových vedomostí, zručností i návykov a tým i k rozvoju poznávacích procesov. Úspechy v záujmových činnostiach prinášajú pocit uspokojenia, príležitosť k seberealizácii resp. príležitosť k primeranému sebahodnoteniu. Na základe praktických činností a skúseností si mladí ľudia vytvárajú vlastný názor na život a na svet.

- *Zdravotná funkcia*

Zdravotnú funkciu plní inštitúcia pre výchovu mimo vyučovania tým, že usmerňuje režim dňa tak, aby podporoval zdravý telesný a duševný vývoj detí. Obzvlášť veľký zdravotný význam má podnecovanie a poskytovanie príležitostí k pohybu na čerstvom vzduchu. Telovýchovné a športové činnosti vo voľnom čase kompenzujú dlhé sedenie pri vyučovaní a sú pre zdravé deti bezprostredne potrebné. Niektoré zariadenia, ktoré zabezpečujú stravu, majú možnosť viesť deti k správnej životospráve aj racionálnou výživou, význam má aj dodržiavanie hygieny.

- *Sociálna funkcia*

Inštitúcie pre výchovu mimo vyučovania majú taktiež veľmi veľkú sociálnu funkciu. Ovplyvňovaním voľného času detí a starostlivosťou o ne zbavujú rodičov do značnej miery starostí v dobe, kedy sú v zamestnaní, alebo majú iné povinnosti. Jednotlivé typy výchovných zariadení plnia sociálnu funkciu rôznym spôsobom a v odlišnej miere. Zvlášť významná je sociálna funkcia tých zariadení, ktoré pracujú s mladšími deťmi alebo prechodne či trvalo nahrádzujú rodinu (školské družiny, detské domovy, domovy mládeže).

1.2 Ciele a analýza obsahu výchovy

Pre ŠKD platí základný cieľ – výchova všestranne harmonicky rozvinutého človeka pomocou zložiek: rozumovej, mravnej, telesnej, estetickej a pracovnej. Hlavným cieľom

výchovy školského zariadenia je výchovné pôsobenie na dieťa v súčinnosti s cieľmi základnej školy, ktorej je školský klub detí súčasťou tak, aby podporil rozvíjanie dieťaťa smerom k pozitívnej resp. aktívnej prosociálnej osobnosti, ktorá bude schopná uplatniť sa v reálnom živote súčasnej otvorenej a informačnej spoločnosti.

Výchovno-vzdelávací proces v ŠKD sa realizuje tak, že sa obsah jednotlivých výchovno-vzdelávacích činností aplikuje integrovane vo viacerých výchovných oblastiach a v záujmovej činnosti naraz, čo umožní komplexnejší rozvoj osobností detí. Pre lepšiu prehľadnosť uvádzame jednotlivé výchovné oblasti a ich cieľové zameranie, ktoré vypracoval Štátny pedagogický ústav (2009, s. 38-40):

Vzdelávacia oblasť

Cieľové zameranie výchovnej oblasti:

- rozvíjať autonómnosť v príprave na vyučovanie,
- rozvíjať efektívne spôsoby učenia sa,
- získavať nové poznatky a informácie z rôznych zdrojov,
- získavať vzťah k celoživotnému vzdelávaniu.

Spoločensko-vedná oblasť

Cieľové zameranie výchovnej oblasti:

- spolurozhodovať o živote v skupine,
- rozvíjať základy zručností sebahodnotenia, sebariadenia, sebamotivácie a empatie,
- prejavovať úctu k rodičom, starším osobám,
- prejavovať ohľaduplnosť k osobám so zdravotným postihnutím,
- pochopiť význam dodržiavania ľudských práv a základných slobôd,
- posilniť základy hrdosti k národnej a štátnej príslušnosti,
- kultivovať kultúrne návyky a vyjadrovanie sa,
- vyjadrovať svoj názor,
- vedieť vypočúť opačný názor,
- využívať všetky dostupné formy komunikácie,
- rozlíšiť kultúrne a nekultúrne prejavy v správaní sa,
- vedieť samostatne a kriticky riešiť jednoduché konflikty,
- poskytnúť pomoc alebo pomoc privolať.

Pracovno-technická oblasť

Cieľové zameranie výchovnej oblasti:

- vedieť si samostatne vytýčiť jednoduché osobné ciele,
- rozumieť významu osobnej zodpovednosti za vykonanú prácu,

- vedieť spolupracovať so skupinou,
- rozvíjať základy manuálnych a technických zručností,
- získavať základy zručností potrebných pre praktický život,
- získať základné zručnosti v tvorbe jednoduchých projektov.

Prírodovedno-environmentálna oblasť

Cieľové zameranie výchovnej oblasti:

- pochopiť základné princípy ochrany životného prostredia,
- rozvíjať zručnosti pri jednoduchej činnosti na tvorbe a ochrane životného prostredia.

Esteticko-výchovná oblasť

Cieľové zameranie výchovnej oblasti:

- posilniť úctu ku kultúrnym hodnotám v blízkom okolí,
- rozvíjať základy vzťahu k umeniu,
- rozvíjať talent a špecifické schopnosti,
- rozvíjať základy tvorivých schopností a zručností,
- prejavovať pozitívny vzťah k jednoduchej estetickému úprave prostredia,
- podieľať sa na príprave kultúrnych podujatí v oddelení,
- objavovať krásu v bežnom živote.

Telovýchovná, zdravotná a športová oblasť

Cieľové zameranie výchovnej oblasti:

- kultivovať základné hygienické návyky,
- rozvíjať schopnosť relaxovať pravidelným cvičením a pohybom,
- pochopiť škodlivosť fajčenia alkoholu a iných drog,
- pochopiť význam pravidelného pohybu a cvičenia,
- pochopiť význam dodržiavania základných zásad zdravej výživy,
- poznať základné princípy zdravého životného štýlu,
- rozvíjať športový talent a schopnosti .

Po sumarizovaní konkrétnych cieľov, ktoré sa nachádzajú vo výchovnom programe každého ŠKD spomenieme nasledujúce ciele, s ktorými sme sa oboznámili.

Strategické (dlhodobé) ciele:

- posilňovať motiváciu vychovávateľov, ich profesijný odborný rast
- vytvárať podmienky pre rozvoj osobnosti každého dieťaťa, jeho nadania, talentu,
- vedomostí, zručností a schopností
- rozvíjať kompetencie detí získané vo výchovno-vzdelávacej činnosti v škole

- podporovať a kultivovať záujmy a schopnosti každého dieťaťa
- skvalitniť spoluprácu s rodičmi, verejnými a inými školskými zariadeniami
- zlepšiť kultúru prostredia školského zariadenia a jeho okolia
- zaviesť inovačné metódy a formy práce.

Ciele orientované na osobnosť dieťaťa:

- pripraviť sa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti: v duchu porozumenia a znášanlivosti, v duchu rovnosti muža a ženy, v duchu priateľstva medzi národmi, národnosťami a etnickými skupinami, v duchu náboženskej tolerancie,
- získať vzťah k celoživotnému vzdelávaniu
- rozvíjať schopnosti a talent
- rozvíjať manuálne zručnosti
- rozvíjať sociálne, občianske a kultúrne postoje
- prejavovať úctu k rodičom a k starším osobám
- utvárať si kladné citové vzťahy k prírodnému a spoločenskému prostrediu, k sebe samému
- ovládať a kultivovať citové prejavy
- vedieť samostatne riešiť jednoduché konfliktné situácie
- vedieť potláčať nevhodné impulzívne správanie
- samostatne a iniciatívne riešiť rôzne úlohy a situácie
- rozvíjať trpezlivosť, vytrvalosť, dôslednosť, presnosť, spoľahlivosť, cieľavedomosť a sebaovládanie
- osvojovať si bežné spoločenské zvyky a pravidlá kultúrneho správania, vzory správania, rolové pozície v skupinách
- rozvíjať reč a komunikatívne schopnosti
- spolupracovať v skupine žiakov, vzájomne si pomáhať
- posilňovať úctu k ľudským právam a základným slobodám.

Pri plánovaní činností v ŠKD je potrebné mať stále na mysli cieľ výchovy – pripraviť jedinca na život v spoločnosti. Hlavnými podmienkami pre plnenie cieľov výchovy je:

- vytvoriť deťom prostredie, ktoré umožňujú spoločenskú činnosť vo voľnom čase v nestresujúcich podmienkach a funkčnom priestore, ktorý spĺňa požiadavku podnetnosti,
- vhodná sociálna klíma,
- empatie vychovávateľov,

- režim dňa s dostatkom pohybu a podnetných aktivít,
- otvorené vzťahy medzi vychovávateľmi, deťmi a rodičmi.

Obsah činnosti v ŠKD má výrazne činnostný charakter. V ŠKD sa uskutočňuje odpočinková, rekreačná, zájmová, samoobslužná a spoločensky prospešná činnosť. Príprava na vyučovanie tiež tvorí obsah činnosti v ŠKD avšak nie je povinná. Pre lepší prehľad prinášame stručnú charakteristiku jednotlivých činností.

1. *Odpočinková činnosť* má odstrániť únavu kompenzáciou jednostrannej záťaže. Únava je fyzická ktorá nastáva pri obmedzenej možnosti pohybu, vykonávaní jednotvárnej činnosti, pri vykonávaní fyzicky náročných prác. Psychická únava nastáva pri zvýšenom nároku na vnímanie a pozornosť, zvýšenom nároku na disciplínu. Prejavy takejto únavy sú nepozornosť, nepokoj, nedisciplinovanosť a pri dlhom pôsobení unavujúcich faktorov prichádza ku útlmu mozgovej činnosti, ľahostajnosti až apatie. Vhodné sú stolové hry, čítanie, počúvanie hudby, neformálnemu rozhovoru, premietaniu.
2. *Rekreačná činnosť* slúži na regeneráciu síl. Prevažuje v nich aktívny odpočinok s náročnejšími pohybovými, športovými alebo turistickými prvkami. Činnosť by mala byť realizovaná prevažne vonku organizovanou alebo spontánnou činnosťou. O rekreáciu po vyučovaní by žiaci nemali byť ukrátení a mala by byť výdatná. Vypúšťanie tejto činnosti je hrubým zdravotno-hygienickým a pedagogickým priestupkom.
3. *Zájmová činnosť* tvorí základnú a hlavnú náplň voľného času žiakov a hlavný obsah výchovy v čase mimo vyučovania. Harmonicky pôsobí na celú osobnosť dieťaťa a rozvíja ju. Môže to byť činnosť skupinová alebo individuálna, organizovaná alebo spontánná. Pri zájmových činnostiach je dominujúca hlavne vlastná aktivita detí, ktorá im prináša radosť a uspokojenie. Táto činnosť sa mení každý deň a to podľa voľby vychovávateľky. Táto činnosť sa určuje na začiatku školského roku a je počas celého školského roku záväzná.
4. *Príprava na vyučovanie* zahrňuje činnosť súvisiacu s plnením školských povinností, nie je však legislatívne stanovená ako povinná činnosť ŠKD. Môže mať niektorú z nasledujúcich foriem:
 - Vypracovanie domácich úloh so súhlasom rodičov – táto činnosť môže byť zaradovaná do denného režimu po už spomenutých činnostiach.

- Zábavné precvičovanie učiva formou
5. *Samoobslužná a spoločensky prospešná činnosť* tvorí poslednú skupinu činností, ale nie čo sa týka dôležitosti. Ide o činnosť zameranú na sebaobsluhu v súvislosti s upevňovaním hygienickým návykom (dodržiavanie osobnej hygieny, stolovanie, starostlivosť o osobné veci a pod.) a činnosti prospešné kolektívu starostlivosť o prostredie ŠKD, školy a jej okolia, účasť na ochrane prírody, zber surovín, kultúrna činnosť a pod).

1.3 Osobnosť vychovávateľa v školskom klube detí

ŠKD sú väčšinou pri ZŠ, vychovatelia sú súčasťou pedagogického kolektívu na danej škole a tak veľmi úzko spolupracujú so školou a učiteľkami. Často konzultujú nie len výchovné problémy detí, ale ja vzdelanostné problémy, a tým majú možnosť cielene vplývať na problémy s učením, na slabo prospievajúce deti, na deti z málo podnetného prostredia. Vychovávateľ je jedným z hlavných činiteľov spolupráce ŠKD a rodičov.

Vychovatelia realizujú výchovno-vzdelávaciu činnosť tak, aby sa počas dňa striedal odpočinok a relax so vzdelávaním, alebo záujmovými a výchovno-vzdelávacími aktivitami. Úlohou vychovávateľov je pripravovať činnosti tak, aby uspokojovali nielen záujmy, ale aby aj rozvíjali schopnosti všetkých detí.

Pre úspešné vykonávanie práce vychovávateľky je nutné splňať niekoľko predpokladov. Požiadavky na osobnosť vychovávateľ, ktoré uvádza E. Kratochvílovú (2004, s. 249-250) znejú nasledovne:

- všeobecné vzdelanie a kultúrna rozhl'adenosť,
- profesijno-odborná pedagogicko-psychologická a metodická pripravenosť,
- osobnostné predpoklady (kladný vzťah k deťom, pedagogický takt, tvorivosť, komunikatívnosť, pozitívne charakterové vlastnosti, manažérske schopnosti atď.).

Všeobecné vzdelanie a kultúrna rozhl'adenosť hovorí o úrovni všeobecných poznatkov, vedomostí, znalostí, o prehľade a orientácii v histórii a súčasnosti, aktuálnych otázkach spoločenského života, o ktoré majú záujem deti a dospievajúca mládež.

Profesijno-odborná pripravenosť sa týka odbornej teoretickej prípravy v oblasti výchovy a vzdelávania. Ide o pedagogicko-psychologickú a metodickú prípravu, resp. odborné

vzdelania adekvátne v odbore vychovávateľstva a špecializácie v konkrétnej oblasti výchovnej činnosti, ktoré sú základom na tvorivé uplatňovanie týchto požiadaviek v práci s deťmi, mládežou a na rozvoj pedagogických kompetencií v oblasti výchovy vo voľnom čase.

Práca vychovávateľa si vyžaduje:

a) *produktívny prístup a realizovanie edukácie na úrovni súčasných poznatkov vied o výchove* vo všetkých jej etapách (plánovania, organizácie, riadenia, diagnostikovania, kontroly a hodnotenia výsledkov) a úrovniach priamej i nepriamej výchovnej činnosti,

b) *realizovanie výchovno - vzdelávacej činnosti s deťmi a mládežou v danom odbore záujmovej činnosti alebo inej spoločenskej aktivity,*

c) *dobrá úroveň sociálnej komunikácie* (uplatňovanie verbálnej a neverbálnej komunikácie), najmä pedagogickej komunikácie (vo vzťahoch: vychovávateľ - žiak - žiaci, vychovávateľ - učitelia, vychovávateľ - spolupracovníci, vychovávateľ - rodičia, vychovávateľ - občianska verejnosť) a taktiež dobrú úroveň spoločenského vystupovania,

d) *manažérske schopnosti* a ich uplatnenie v edukácií a jej zabezpečovaní v kooperácii:

- *so školou* (s vedením školy, s učiteľmi, s výchovným poradcom a so školským psychológom),
- *s odborníkmi v oblasti zdravotníctva* (s dorastovým lekárom, pediatrom),
- *s odborníkmi z pedagogicko - psychologického poradenstva* (s pedagógmi a psychológmi),
- *so sociálnymi pracovníkmi a inými odborníkmi* pri riešení otázok výchovy, ale aj vzdelávania, problémov vzdelávacieho a osobnostného vývinu a zdravotných problémov žiakov,
- *s ostatnými spoločenskými inštitúciami* pri zabezpečovaní úloh výchovy vo voľnom čase,

e) *realizovanie nenáročných metód pedagogického výskumu* pri poznávaní žiakov, ich záujmov a iných otázok podľa aktuálnych potrieb, pri sledovaní a hodnotení úrovne alebo výsledkov výchovno-vzdelávacej činnosti,

f) *celoživotné (formálne a neformálne) vzdelávanie a sebvzdelávanie* pri rozvíjaní pedagogických a ďalších odborných kompetencií a pedagogickej tvorivosti.

E. Kratochvílová (2002, s. 5) je toho názoru, že vychovávatelia môžu nadobúdať rôzne podnety, inšpirácie vo formách ďalšieho vzdelávania, z pedagogickej tlače, odborných

časopisov, ako napríklad časopis Vychovávateľ, ktorý by nemal chýbať v žiadnom výchovno-vzdelávacom zariadení.

Osobnostné predpoklady. Nevyhnutný je dobrý vzťah k deťom a mládeži, k ľuďom, založený na pedagogickom optimizme, s názorom, že v každom človeku je niečo dobré, pozitívne, čo je potrebné objaviť a rozvíjať. Osobnosť vychovávateľa by mala disponovať pozitívnymi vlastnosťami charakteru - mravnosť, čestnosť, spravodlivosť, zodpovednosť, pracovitosť, dôslednosť, slušnosť, taktosť, ohľaduplnosť a pod.

Na osobnosť vychovávateľa vplývajú aj také faktory, ako je vek, pohlavie, temperament. Určite je dobré, ak s deťmi pracujú rôzne typy vychovávateľov s rôznymi predpokladmi pre rôzne druhy činností. Tým sa navzájom dopĺňajú.

Podľa J. Čapka (In: Kratochvílová, E., 2004, s. 252) „*najdôležitejšiu rolu hrajú dedičné predispozície, ako napríklad pedagogické nadanie, empatické schopnosti, pozitívny vzťah ako aj láska k deťom, snaha zaoberať sa nimi, viesť ich a pomáhať im, ale aj túžba po sebazvedávaní, sebayýchove a sebarealizácii, ochota k sebaobetovaniu, motivačné schopnosti atď.*”

Autor M. Zelina (1996, s. 151) píše, že rola vychovávateľa je súbor očakávaní, vychovávateľ má moc aktívne ovplyvniť, ako ho budú vnímať žiaci, a tento proces má byť zacielený tak, aby sa dosiahli čo najväčšie pozitíva z pohľadu cieľov edukácie. Vychovávateľ bežne plní a pôsobí v práci s deťmi ako:

- *poradca* – táto rola sa odporúča a je efektívna pre výchovu,
- *diagnostik* – táto rola je nevyhnutná pre prácu vychovávateľa, aj deti musia očakávať a vedieť, že ich vychovávateľ pozná,
- *podnecovateľ, stimulátor* – má sa na mysli pozitívna stimulácia k sebarozvoju a rozvoju osobnosti, táto rola je potrebná,
- *kontrolór* – táto funkcia je diskutabilná a skôr ju autor neodporúča,
- *arbiter* v sporoch detí, medzi deťmi a rodičmi, učiteľmi – táto rola je veľmi nevdáčajná,
- *detektív, vyšetrovateľ* – takto by nemal fungovať a nemali by ho ani deti tak vnímať,

- *citový uspokojovateľ* – táto rola je často v praxi realizovaná, ale spája sa s nebezpečím prílišnej citovej závislosti detí na vychovávateľovi, čo nie je najlepším riešením vzťahu.

Uvedené rolové pozície by mal byť vychovávateľ schopný aj v praxi realizovať, čo je ďalším dôkazom, ktorý dokazuje o náročnosti tejto pedagogickej profesie.

Medzi vychovávateľmi sa objavujú rôzne typy osobností. L. Višnovský (2000, s. 72) vymenúva nasledovné typy, ktoré sa vyskytujú najčastejšie ide o:

1. *autoritatívny typ vychovávateľa* – nekompromisne sústreďuje celú právomoc na seba (o všetkom rozhoduje sám, bez prechádzajúcej porady, bez ohľadu na záujmy ľudí. Iniciatívu potlačuje),
2. *liberálny typ* – nezasahujúci (jeho práca sa vyznačuje nezáujmom o zverencov a jeho neusmerňovaním pri ich činnosti, teda skôr neriadi, ako riadi výchovný proces),
3. *demokratický typ* – vyznačuje sa schopnosťou vhodne motivovať a usmerňovať činnosť žiakov.

Vychovávateľ svojou osobnosťou je jeden z činiteľov spolupráci medzi ŠKD a rodičmi. Ak vychovávateľ disponuje pozitívnymi vlastnosťami, ktoré sme uvádzali vyššie, postupne to vyústi k pozitívnemu dopadu na spoluprácu ŠKD a rodičov. Vychovávateľ má prehľad:

- o rodinnej klíme a životnom štýle,
- o zdravotnom stave dieťaťa a jeho problémoch,
- o rodinnom zázemí – prevencia možných školských problémov.

Pedagóg si mnohé veci ujasní až vtedy keď spozná rodinné prostredie dieťaťa. Umožní mu to aj individuálny prístup ku žiakovi a tým spolu rodičom môžu pomôcť dieťaťu. Avšak ak vychovávateľ nedisponuje vyššie uvedenými vlastnosťami, môžeme predpokladať, že dopad na spoluprácu ŠKD s rodičmi bude negatívny. Následne to môže vyvolať tieto dôsledky:

- nedôvera rodiny voči škole alebo pedagógovi,
- strach rodičov z kritiky svojich výchovných metód,
- strach pedagóga z neúspechu v práci s dieťaťom
- strach pedagóga z kritiky svojej práce,
- nedostatok času na spoluprácu,

- problémy so sebadôverou pedagóga a rodičov,
- strach z rozdielnych prístupov k dieťaťu,
- osobné negatívne spomienky rodičov, osobné problémy rodičov.

Vychovávateľ je rozhodujúcim činiteľom, ktorý vo veľkej miere ovplyvňuje dianie vo výchovnej skupine. Od samotného vychovávateľa teda záleží pre aký postup spolupráce práce sa rozhodne, avšak vždy by mal mať na zreteli to čo je poslaním ŠKD.

2 RODINA

V druhej kapitole sa budeme venovať druhému významného činiteľovi pri utváraní spolupráce ŠKD a rodičov. A teda rodine detí, ktoré navštevujú ŠKD. Rodina a škola, ktorej súčasťou je ŠKD výrazne ovplyvňujú všetky stránky rozvoja osobnosti dieťaťa. Spája ich, to čo dáva zmysel týmto dvom inštitúciám, napĺňa ich poslanie a to je v civilizovanej spoločnosti považované za najcennejšie – dieťa.

2.1 Charakteristika rodiny

Rodina ako primárna socializačná skupina je významným socializačným činiteľom. Jej funkcie a úlohy sa pokúšali definovať viacerí významní činitelia, predstavitelia vedy a kultúry. August Comte (In: Višnovský, L., Kačáni, V., a kol., 2000, 198) nazval rodinu spojovacím mostíkom medzi jednotlivcom a spoločnosťou.

Podľa Badgyho (In: Višnovský, L., Kačáni, V., a kol., 2000, s. 198) je rodina sprostredkujúcou skupinou medzi jednotlivcom a spoločnosťou, preto ju možno pokladať za primárnu sprostredkujúcu spoločenskú jednotku.

Podľa psychológa Baumana (In: Hroncová, J., Emmerová, I., 2004, s. 96), ktoré uvádza J. Hroncová je rodina charakterizovaná týmito znakmi :

- rodina je spoločensky schválenou formou stáleho spolužitia,
- rodina sa skladá z osôb navzájom spojených zväzkami krvi, manželstvom alebo adopcie.

Na základe uvedených znakov definuje Bauman (In: Hroncová, J., Emmerová, I., 2004, s. 96) rodinu takto: „ je to skupina osôb spojených zväzkami manželstva, krvi alebo adopcie, ktorí obvykle bývajú spolu a vnútri skupiny postupujú podľa spoločensky určenej a uznanej delby úloh.“ Kľúčová úloha rodiny je podľa neho spojená s funkciou mechanického spoločenského dedenia alebo odovzdávania návykov pre život v spoločnosti.

Človek si zvykol považovať rodinu za samozrejmu súčasť svojho života. Rodina pre neho predstavuje prvý kontakt so svetom, univerzálny vzor pre život. V nej si človek uspokojuje svoje citové potreby, prežíva vzťahy blízkosti, učí sa mať rád a komunikovať s ľuďmi. Rodina pre človeka predstavuje malé laboratórium citového, sociálneho, kultúrneho a morálneho životom, prvú učebňu medziľudských vzťahov. Preto je rodina pre človeka až taká dôležitá, že ju nedokáže plnohodnotne nahradiť žiadna sociálna inštitúcia.

2.1.1 Funkcie a typológia rodiny

Rodina ako základná bunka spoločnosti je významným činiteľom výchovy, v ktorej sa prelínajú rôzne jej funkcie celospoločenskej povahy. Tieto funkcie sa premietajú do života jednotlivých rodín, dávajú tomu životu ráz a charakter. Pôsobia tak nielen na spôsob života rodiny, ale aj na spôsob myslenia a správania. Rodina plní viaceré funkcie voči svojim členom i spoločnosti. Niektoré súvisia s konkrétnym vekom detí, iné majú trvalý platnosť. Autorka J. Hroncová (2004, s. 96-106) uvádza, že ide najmä o tieto funkcie, ktoré sa navzájom úzko prelínajú a ovplyvňujú:

- *Biologická funkcia* - táto funkcia spočíva jednak v reprodukčnej funkcii teda zabezpečovanie pokračovania rodu a jednak v erotických vzťahoch medzi manželmi.
- *Ekonomická funkcia* - inak nazývaná zabezpečovacia funkcia rodiny, ktorá zabezpečuje základné životné potreby rodiny.
- *Výchovná funkcia* - táto funkcia predstavuje výchovu detí . Podľa zákona o rodine je výchova detí najdôležitejšou úlohou rodiny.
- *Emocionálna a psychohygienická funkcia* - emocionálna funkcia je považovaná za najdôležitejšiu a nezastupiteľnú funkciu rodiny. Psychohygienická funkcia rodiny spočíva v upevňovaní psychického a fyzického zdravia svojich členov.
- *Ochranná funkcia* - spočíva v ochrane zdravia detí, ale aj v ich ochrane pred sociálno -patologickými javmi.
- *Socializačná funkcia* – rodina ako primárny socializačný činiteľ, kladie základ osobnosti človeka., preto táto funkcia je „modelovou dielňou“ ľudského správania, a preto správanie, ktoré si človek osvojí v rodine prenáša aj do iných sociálnych skupín.

Funkcie rodiny sa naplňujú v rámci interakcie rodičov a ich detí prípadne jedného rodiča s dieťaťom. Z hľadiska naplňovania týchto funkcií poznáme rodiny :

- funkčné – plní všetky funkcie,
- afunkčné – nenaplnuje síce všetky funkcie, ale funguje normálne,
- dysfunkčné – E. Višnovský (2000, s. 200) sem zaraďuje:
 - nezrelú rodinu- rodina nedostatočne pripravená na plnenie na plnenie rodičovských funkcií, ide najmä o mladé rodiny,
 - preťaženú rodinu – v rôznych oblastiach napr. narodením ďalšieho dieťaťa,

- ambiciózna rodina – o úspechu rodiny rozhoduje úspech detí v škole, rodičov v práci, ale najmä materiálne vybavenie rodiny,
- perfekcionistická rodina – žiada od svojich detí vysoké výkony bez ohľadu na ich predpoklady.
- autoritárska rodina – rodičia vyžadujú slepú poslušnosť, vo výchove uplatňujú dril,
- rozmaznáväjúca rodina- chce dieťaťu vyhovieť za každú cenu.

V ďalšej typológii sa odráža štruktúra rodiny a kvalita vzťahov v nej. Z. Bakošová (In: Seidler, P., Kuricová, V., 200, s. 177) uvádza nasledovné členenie:

1. rodina úplná (vrátane rodiny tzv. doplnenej)

- harmonická
- konsolidovaná
- disharmonická

2. rodina neúplná

- rodina vdovcov
- rodina slobodnej matky
- rodina rozvedených rodičov s deťmi
- rodina bezdetná.

Pre každú z uvedených rodín je vždy niečo špecifické a až na úplnú a harmonickú rodinu, rodinu s prirodzenou štruktúrou a primeraným plnením všetkých funkcií, každá z nich môže obsahovať prvky, ktoré vnášajú menšie či väčšie riziká do želaného výchovného pôsobenia. Usporiadaná, vnútorne zladená rodina utvára radostné no aj náročné prostredie nielen z hľadiska výchovného pôsobenia na deti, ale aj z hľadiska ďalšieho pozitívneho vývinu a sústavného všestranného zdokonaľovania rodičov. Vzájomné vzťahy manželov-rodíčov nemajú zďaleka význam len pre nich samých, ale rozhodujúcim spôsobom determinujú celý obsah rodinného života, celkovú atmosféru, pohodu či nesúlad v rodine, Deti sa nevyhnutne stávajú priamymi účastníkmi celého diania v rodine, pretože práve ona predstavuje pre ne spočiatku jediný – i keď malý spoločenský svet.

V rodine je potrebné utvárať medzi všetkými členmi ovzdušie úprimnosti, kolektívnej spolupráce, vzájomnej podpory a úcty, radosti z práce, zdravého kultúrneho oddychu i zábavy.

2.2 Osobnosť rodiča

Rodič je z biologickej stránky pokrvným príbuzným dieťaťa. Morálnou povinnosťou biologického rodiča je plniť sociálnu rolu rodiča, čo znamená poskytovať dieťaťu rodičovskú lásku, starostlivosť, ochranu a dobrú rodinnú výchovu. Plnenie sociálnej roly rodiča je obojstranný proces, v ktorom sa vo vzájomnej interakcii formuje nielen dieťa, ale aj samotný rodič, pretože rodičovské úlohy vyžadujú humánosť, pracovitnosť, obetavosť a lásku voči dieťaťu.

H. Rozinajová (1992, s. 47) je názoru, že rodičia sú primárnym modelom pre vývin pohlavnej roly dieťaťa, modelom sociálnej interakcie sociopsychosexuálnej roly. Sociálnym rodičom môže byť človek aj bez pokrvnej príbuznosti s dieťaťom, keď sa stal rodičom adopciou dieťaťa a stará sa o jeho vývin a výchovu. Rodičovstvo je jedna z najsociálnejších úloh človeka. Zahŕňa v sebe biologicko-reprodukčnú stránku a sociálno-mravnú.

Rodičovstvo je zo sociálno-psychologického hľadiska prostriedkom sebauplatnenia, osobnej spokojnosti a šťastia. Jeho obsahom sú určité práva a povinnosti voči deťom a rodine. Do povinností zahŕňame výchovnú, psychologickú a ekonomickú oblasť, vo vzájomnej spätosti. Kvalita plnenia týchto povinností je závislá od morálnej kvality rodiča, vzdelanostnej úrovne, životných skúseností je závislá od morálnej kvality rodiča, vzdelanostnej úrovne, životných skúseností, pedagogicko-psychologických vedomostí, od manželského spolužitia rodičov a materiálno-spoločenských podmienok, v ktorom rodina žije. Rodičovstvo oprávňuje rodiča k láske, úcte i poslušnosti zo strany jeho detí.

Rodina svojim štýlom života vytvára obojstranné výchovné pôsobenie. Narodením dieťaťa dochádza k zmenám v zložení rodiny, vznikajú nové interakcie s dieťaťom i medzi dospelými. Rodina si vytvára istý štýl, spôsob vzájomného pôsobenia i pôsobenia na dieťa.

Tak ako sa od seba odlišujú jednotlivé rodiny svojim spôsobom života tak sa odlišuje aj sama rodinná výchova v nich. Každá rodina má vlastné pravidlá, podľa toho aký ľudia ju tvoria. Ideálny rodič samozrejme neexistuje. Niektoré štýly výchovy však predsa len umožňujú rodičom a deťom pokojnejší život bez konfliktov, najmä v čase dospievania.

Americký autor T. Gordon (1994, s. 21) konštatoval, že rodičov možno rozdeliť do troch skupín:

- rodičov, tzv. „vítazov“, tí tvrdo zastávajú názor, že majú právo na autoritu a moc nad dieťaťom, že deti treba obmedzovať, dávať im príkazy, vyžadovať od nich

poslušnosť. Deťom sa nielen vyhrážajú trestami, ale často aj trestajú. Deti podľa nich musia pochopiť, že „otec (mama) vie všetko lepšie ako deti“, „všetko sa deje v záujme dieťaťa“ a podobne. Jednoducho v sporoch musí byť vždy jasným víťazom rodič a dieťa vždy len porazeným,

- rodičov, tzv. „porazených“, v tejto skupine je menej rodičov. Obyčajne nevyužívajú zásadu autoritu, deťom dávajú prílišnú slobodu, vyhýbajú sa obmedzeniam, myslia si, že deťom škodí, ak ich požiadavky narážajú a bariéry,
- tretiu skupinu tvoria tzv. „kyvadloví“ rodičia, prechádzajú od jedného prístupu k druhému, raz sú príliš prísny inokedy úplne benevolentní.

V literatúre sa v súvislosti so štýlmi výchovy najčastejšie uvádzajú nasledovné typy výchovy. Ako prvú spomenieme výchovu autoritatívnu, ktorá sa opiera o absolútnu poslušnosť detí. Rodičia neobmedzene vládnu – o rozkazoch, príkazoch a zákazoch sa v rodine nediskutuje. V prípade, že sa dieťa odmieta bezvýhradne podriaďiť, nasleduje zvyčajne telesný trest. Deti v týchto rodinách bývajú síce poslušne a svedomité, no zato bývajú nesmelé, plaché a nervózne. Poniektorí sa neskôr tvrdohlavo postavili proti rodičom.

Najfrekvencovanejší spôsob výchovy, tzv. demokratický, je založený na vzájomnej úcte a rešpektovaní, kde rodičia berú do úvahy prejavy, potreby i nápady svojich detí a vedú ich k tomu, aby aj ony rozumeli im – rodičom a konali podľa toho. Charakterizujú ho pevné vedomie, dôraznosť, ale aj pružnosť. Vzťahy sú vrele, akceptujúce, rodičia podporujú samostatnosť a iniciatívu dieťaťa. Typická je vzájomná dôvera a spolupráca. Vo výchove sa uplatňuje presvedčovanie, povzbudenie, pôsobenie vlastným príkladom a menej príkazmi a trestami.

Výchova, ktorá má za dôsledok nesamostatnosť dieťaťa sa nazýva úzkostlivá výchova. Samostatnosť dieťaťa sa dá nadobudnúť iba pre predpokladu, že rodičia dieťaťu dôverujú, že mu umožňujú, aby pracovalo samostatne a pritom preberalo za svoje konanie aj zodpovednosť.

Liberálny výchovný štýl J. Hroncová (2004, s. 100) charakterizuje ako pasívny prístup rodiča k výchove, nedostatočné vedenie dieťaťa. Rodič riadi dieťa málo alebo vôbec. Typické pre tento výchovný štýl je nedostatok organizovanosti, istoty, malá efektívnosť výchovného pôsobenia. Dieťa pociťuje nedostatok lásky, a závislosti. Liberálni rodičia prejavujú minimum výchovných požiadaviek. Dieťa vo svojom správaní môže byť neisté alebo vypočítateľné.

K záporne pôsobiacim vplyvom rodinnej výchovy patrí aj rodina:

- perfekcionalistická - požiadavky rodičov sú príliš vysoké, deťmi často nerealizovateľné,
- degradujúca - spočíva v neustálom podceňovaní dieťaťa,
- patologická - uskutočňuje sa v patologickom rodinnom prostredí. Dieťa napodobňuje rodičov, čím porušuje spoločenské normy správania,
- rozdielna - chápe sa ňou odlišný postoj rodičov v otázkach výchovy.

2.3 Typológia rodiča vo vzťahu k spolupráci so školou

Každý rodič je iný. Neodmysliteľnou súčasťou pre efektívnosť spolupráce rodiča a vychovávateľa je ich vzájomná komunikácia, pre ktorú však existujú isté úskalia, ktoré ich v pedagogickej praxi narúšajú, uvedieme aspoň niektoré z nich:

- zvyšujúce sa nároky na žiaka, ktoré rodič často vníma ako neprimerané voči svojmu dieťaťu,
- rastúca konkurencia medzi žiakmi,
- postupne stále diferencovanejšie socio-ekonomické zázemie rodín, ktoré vplyva frustrujúco na dieťa, rodiča a aj pedagóga,
- dlhodobější nezamestnanosť jedného z rodičov,
- odlišné výkonové aspirácie pedagógov, detí a rodičov,
- postupné pracovné preťažovanie pedagógov nielen vzhľadom k ich profesii, ale aj kvôli vykonávaniu iných pracovných aktivít konaných z dôvodu zvýšenia svojho ekonomického štandardu.

Okrem toho sa uvádzajú aj ďalšie negatívne faktory ako napr. stres, nedostatok času, záujmu, trpezlivosti, osobnostné zvláštnosti pedagóga i rodiča, atď.

Podľa záujmu o dieťa, o jeho vzdelávanie a aktívnu spoluprácu so školou dávame do pozornosti výsledky posledných výskumov, ktoré rozdeľujú rodičov na tých, ktorí:

- prejavujú záujem o dieťa a aktívne spolupracujú so školou
- prejavujú záujem, ale nie sú aktívny v škole
- neprejavujú záujem o svoje dieťa, ale sú aktívny v škole
- neprejavujú záujem o svoje dieťa a nie sú ani aktívny v spolupráci so školou.

T. Bugelová (2002, s. 99-102) predkladá typológiu rodičov vo vzťahu ku škole, charakteristiku typických prejavov správania sa rodičov, ich komunikačného štýlu a pravdepodobných následkov správania sa a konania dieťaťa v škole :

- 1. *Rodič - dravec*: z vlastnej iniciatívy vyhľadáva učiteľa, vystupuje v pozícii kontrolóra dieťaťa i pedagóga. Kladie jasné, otvorené otázky, vyžaduje presné, konkrétne odpovede. V prípade neúspechu dieťaťa hľadá vinníka. Dôsledok na správanie dieťaťa: vníma školské aktivity ako neprijemnú povinnosť, hľadá únik.
- 2. *Rodič - úschovník*: prenecháva zodpovednosť škole. Školské výsledky ho zaujímajú primerane. Z vlastnej aktivity pedagóga nevyhľadáva. Aktivuje sa len v prípade ak máš dieťa v škole vážne problémy, alebo na výzvu učiteľa. Jeho aktivita je len krátkodobá. Dôsledok na správanie dieťaťa: nízka motivácia, aspiračné ciele si dieťa kladie pod úroveň svojich schopností. Narastá ľahostajnosť voči vlastným výsledkom.
- 3. *Rodič - realista*: objektívne hodnotí školské výsledky dieťaťa i vynaložené úsilie. V škole sa výrazne neangažuje, nevyhľadáva kontakty s pedagógmi nad rámec oficiálnych stretnutí. Komunikuje vecne, stručne, vyhýba sa konfliktom. Dôsledok na správanie dieťaťa: dieťa býva dostatočne motivované pre prácu v škole aj v mimoškolských aktivitách. Zvyčajne dosahuje aj dobré výsledky.
- 4. *Rodič - kooperátor a participant*: zaujíma sa o dianie v škole, ochotne spolupracuje. Dôsledok na správanie dieťaťa prevažne pozitívne, ale stáva sa, že dieťa ako by sa chcelo dištancovať od rodičovskej angažovanosti.
- 5. *Rodič - iniciatívny*: býva zaujatý voči pravidlám a povinnostiam. Zaujíma kritický postoj ku všetkému čo sa týka školy. Dôsledok na správanie dieťaťa: snaží sa udržať rodiča čo najďalej od školského diania, zatajuje informácie určené rodičom tu dochádza aj ku klamstvám.

Existuje mnoho iných typológií. Spomenieme ešte napríklad typológiu podľa intenzity podnetov, ktoré pedagóg musí vynaložiť, aby rodičov získal pre kooperáciu, sú to nasledovné typy:

- 1. typ: rodič, ktorý sa vyhýba spolupráci so školou,
- 2. typ: rodič, ktorý neakceptuje pozvania zo školy, je ľahostajný k spolupráci,
- 3. typ: rodič, ktorý potrebuje povzbudenie a podporu na nadviazanie spolupráce so školou,

- 4. typ: rodič, ktorý chce spolupracovať so školou a ktorý prichádza s vlastnými nápadmi a návrhmi na zefektívnenie spolupráce,
- 5. typ: príliš aktívny, autoritatívny rodič, ktorý by rád v škole dominoval resp. kontroloval celú spoluprácu sám.

Tento krátky náčrt osobnosti rodiča vo vzťahu k výchovno-vzdelávaciemu procesu dieťaťa v školskej inštitúcii ponúka možnosť úvahy nad vlastným rodičovským prístupom. Taktiež je nutné si uvedomiť, že časť z jednotlivých charakteristík sa skrýva v každom rodičovi a je potrebné, aby neustále pracoval na svojom raste a dozrievaní osobnosti.

3 PARTNERSTVO VYCHOVÁVATEĽA V ŠKOLSKOM KLUBE DETI A RODIČOV

V záverečnej kapitole našej práce sa budeme venovať možnostiam spolupráce rodičov a pedagóga v ŠKD ako aj ich možným námetom realizácie.

Kvalitná spolupráca je jednou z možných ciest zefektívnenia každej ľudskej činnosti. Spolupráca medzi ľuďmi však môže úspešne fungovať len vtedy, keď ich vzťahy sú založené na vzájomnej dôvere a úcte. Táto základná požiadavka sa v plnej miere vzťahuje aj na partnerstvo rodiny a školy a tým súčasne ŠKD.

Vzťah medzi rodinou a edukačným zariadením je zdôvodnený objektívnymi potrebami spolupráce v záujme dobra žiaka. Rodičia posudzujú kvalitu školy a pedagógov predovšetkým podľa výsledkov svojho dieťaťa i podľa toho, ako dieťa o pedagógovi doma rozpráva. Často krát si utvárajú obraz o školskom dianí aj podľa toho, ako pedagóg rieši výchovne problémy a ako sa k nim správa v osobnom kontakte. Stáva sa tiež, že rodičia si nevedia vysvetliť napr. správanie svojich detí, pokiaľ nezistia, čo prežívajú v škole.

Napriek tomu, že požiadavku spolupráce rodiny a školského zariadenia a teda súčasne ŠKD vieme teoreticky zdôvodniť, v praktickej rovine sa ju nedarí vždy naplniť. Jednou z príčin je povrchné, resp. neadekvátne poznanie. Vzájomné poznanie je základnom podmienkou kvalitatívneho posunu v budovaní partnerstva. Z hľadiska účinnosti výchovy a vzdelávania je nesmierne dôležité, aby rôzne výchovné vplyvy pôsobiace na dieťa boli čo v najväčšom súlade. Dobrá vzájomná spolupráca má výrazne pozitívny vplyv na školskú úspešnosť detí v škole. Zlepšuje motiváciu žiakov a ich disciplínu v procese výchovy a vzdelávania a čo je rovnako dôležité, znižuje a odstraňuje problémy žiakov v správaní. Dokonca sme nadobudli zistenie, že ak sa aj sami rodičia aktívne spolupodieľajú na edukačných intervenciách, pozitívny účinok intervenčných postupov smerom k náprave problémov správania a učenia u detí sa zvyšuje.

Za veľmi dôležité musíme vyzdvihnúť aj konkrétnu spoluprácu vychovávateľa s rodičmi a ďalšími rodinnými príslušníkmi. Je potrebné si uvedomiť že vychovávateľa a rodičia sú partnermi pri výchove svojich detí. Tým partnerským vzťahom máme na mysli, dobrú vzájomnú informovanosť, komunikáciu rešpektovanie a dôveru. Je bežné že

dieťa alebo žiak sa chová v rôznych prostrediach odlišne. Inak sa prejavuje doma, inak na vyučovaní a inak pri voľnočasových aktivitách. Preto sú vzájomne informácie veľmi cenné, treba ich brať do úvahy príbežne ich aj dopĺňať.

Podmienkou úspešného vzťahu je pedagogicky takt. Informácie o dieťati zahrnuje pozitívne ale aj negatívne poznatky. Veľmi taktické je keď sa vychovávateľ vyjadrí najprv o pozitívnych stránkach osobnosti dieťaťa a potom poukázať aj na tie menej pozitívne ale bez hodnotiaceho apelu. Pokiaľ vychovávateľ kritizuje musí byť kritika konkrétna, mala by sa vzťahovať k činu, nesmie negatívne zahrnúť celú osobnosť mala by byť podaná slušne s jasným cieľom a vychovávateľia by mali rozprávať predovšetkým za seba.

Spolupráca rodiny a školy sa primárne odvíja od spolupráce každého pedagóga s konkrétnym rodičom. Prvým krokom k tomu, aby bola efektívnejšia je vzájomná komunikácia. Pedagóg by mal voliť vhodné výrazové prostriedky a postupy, mal by sa snažiť predchádzať situáciám, ktorých dôsledkom je konflikt a nedorozumenie. Pedagóg, ako odborník, musí však zvažovať aj okolnosti, ktoré determinujú prístup každého rodiča. Sú to napr. výkonové aspirácie dieťaťa, osobnostné ladenie samotného rodiča, jeho rodinný a zdravotný stav.

Môžeme rozlíšiť štyri úrovne spolupráce edukačného zariadenia s rodičmi:

- systematické poskytovanie informácií rodičom o dianí v škole a súčasne v ŠKD a o osobnostnom vývine ich dieťaťa
- programy spolupráce s rodičmi a pedagógmi
- aktívna spolupráca rodičov na dianí školy (záujmová činnosť, výlety, večierky, besedy, diskusné kluby a podobne),
- recipročné vzdelávanie rodičov a pedagógov navzájom.
- ekonomický status, osobné skúsenosti

Základným predpokladom spolupráce je prijatie dieťaťa, jeho akceptácia a pozitívne hodnotenie pedagógom. Je to prvý krok na ceste skvalitnenia samotného ponímania školského zariadenia rodičmi. Ak rodič vidí, že dieťa cíti v škole dobre a bezpečne, zvyšuje sa tým jeho dôvera ku škole, k učiteľom. Platí to však aj naopak. Vzťah partnerstva o svojej podstate vyplýva z potreby vzájomne sa dopĺňať. Výchovná práca týchto dvoch činiteľov by sa mala vzájomne prelínať a podporovať. Dieťa potrebuje mať istotu, ktorú mu práve oni vo vzájomnej súčinnosti môžu zabezpečiť.

3.1 Formy spolupráce

Nadviazanie spolupráce vychovávateľa s rodičmi a ich budovanie partnerstva nie je záležitosťou jednorazovou. Život v školskom zariadení má svoju dynamiku, ktorá sa prenáša i do oblasti mimo priamej práce s deťmi, teda i do styku s rodinou a má niekoľko foriem.

Medzi klasické a dlhodobé overené formy patria:

- individuálne rozhovory ,

T. Bugelová (2005, s. 72-74) uvádza niektoré odporúčania pre vedenie efektívneho rozhovoru s rodičmi pri individuálnych konzultáciách :

- vytvoriť „ neuponáhľané“ ovzdušie – nekonzultovať s rodičom „ za pochodu“,
- snažiť sa vytvoriť pri rozhovore aspoň minimálne súkromie (podľa možnosti osobitný priestor),
- nepovažovať za zbytočný luxus dve pohodlné kreslá v izolovanom priestore (hoci na chodbe) pri individuálnej konzultácii s rodičom, zabezpečiť sa tým, že aj pôvodne neprijemný rozhovor nadobudne menej konfrontačný charakter,
- rozhovor začať pozitívnym hodnotením ,
- vo svojich vyjadreniach byť konkrétni, vyhýbať sa všeobecným tvrdeniam,
- na rozhovor sa dôkladne pripraviť,
- počítať s tým, že rodič bude pri obhajovaní svojho dieťaťa v rolí advokáta, čo je prirodzené (nie je to nedostatok objektívneho posúdenia) a na svojom dieťati vidí podstatne menej chýb - nepresviedčať ho o opak,
- osobnosť dieťaťa hodnotiť len v prípade celkového pozitívneho hodnotenia (chápanosť, nadanie, vzhľad...) pri negatívnom hodnotení nikdy nehodnotiť osobnosť žiaka (obvykle sa tým môže zraniť rodič na tom najcitlivejšom mieste).
- návrhy na riešenie predkladať rodičom vždy formou prosby, požiadavky, no nikdy ako podmienkovú otázku či vyjadrenie (získať rodiča pre spoluprácu),
- zdrať sa akýchkoľvek devalvačných prejavov voči rodičovi (zachovať korektnosť a zdvorilosť, kontrolovať si mimiku, gestá a formu prejavu – profesionálny prístup aj v prípade negatívneho postoja rodiča),
- uvedomiť si silu vlastného slova, zvažovať preto formuláciu, množstvo a obsah informácie, ktorú rodič preniesie do domáceho prostredia,

- sledovať čas venovaný individuálnej konzultácii/ odporúčané trvanie od 10-30 minút.
- telefonické, písomne, triedne rozhovory.

Klasické formy spolupráce podľa počtu zúčastnených na stretnutí rozlišujeme:

- *Skupinové formy spolupráce s rodičmi*
 - organizovať prednášky, besedy a diskusie na vybrané témy, ktoré samotní rodičia v súčasnosti považujú za najaktuálnejšie, napr. témy: agresívne prejavy detí, hyperaktívne dieťa, Detské neurózy a psychózy a iné,
 - vypracovať zoznam profesií alebo aj schopností rodičov a požiadať ich, aby participovali napr. na besedách k profesionálnej orientácii a voľbe povolania žiakov,
 - informovať rodičov o inovačných programoch,
 - organizovať výcvikové programy pre rodičov, aby získali lepšie sociálne zručnosti a vedeli sa vyrovnávať s náročnými životnými situáciami.
- *Individuálne formy spolupráce s rodičmi*
 - poskytovať rodičom významné informácie o škole, o manažmente školy alebo o štruktúre výchovno-vzdelávacieho procesu,
 - pravidelne písomne, telefonicky alebo prostredníctvom internetovej žiackej knižky informovať rodičov o známkach, o pokroku dieťaťa a v správaní, ale aj o ďalších aktivitách,
 - rodičov vopred oboznamovať s programom rodičovských stretnutí, aby si mohli pripraviť otázky a byť aktívnejší,
 - pomáhať rodičom vyznať sa v školskej administratíve,
 - venovať osobitnú a zvýšenú pozornosť neúplným rodinám, rodinám v kríze, rodinám s osvojeným dieťaťom alebo slobodným matkám s dieťaťom,
 - ak je to vhodné robiť i návštevy v rodinách.

Všetky spomenuté aktivity majú preventívny charakter, pretože dobré partnerské vzťahy znižujú potenciálne konflikty a problémy detí .

B. Hájek (2003, s. 72) považuje pre skutočnú partnerskú spoluprácu medzi vychovávateľmi a rodičmi menej tradične formy a to napríklad:

- účasť rodičov na mimoškolských podujatiach,
- dni otvorených dverí,
- návšteva rodičov v ľubovoľnom čase,

- spoločné činnosti rodičov a detí
- spoločenské stretnutia – plesy, večierky, výlety, taboráky, karnevaly, besiedky, zájazdy a iné.

Pre lepší prehľad prinášame krátku charakteristiku jednotlivých menej tradičných stretnutí vychovávateľa s rodičmi.

- Otvorený deň pre rodičov – rodičia sa v tento deň (zvyčajne okolo obeda) stretávajú s triednym učiteľom resp. vychovávateľom, výchovným poradcom, školským psychológom a dostávajú informácie o svojom dieťati od viacerých odborníkov, dozvedajú sa, ako títo odborníci vnímajú a posudzujú správanie dieťaťa, jeho učenie, výsledky práce v škole, ako aj v mimoškolských aktivitách a získavajú informácie aj o tom, s čím v oblasti výchovy a vzdelávania sa momentálne učiteľ zaoberá, aké problémy rieši.
- Otvorený deň pre rodičov a deti – rodičia spolu s deťmi prichádzajú do školy (zvyčajne vo večerných hodinách) a žiaci predstavujú všetkým prítomným, ale najmä svojim rodičom, vlastné práce, napr. kresby, slohové práce, projekty.
- Komunikačný kruh – pedagóg alebo iný školský pracovník sa stretne spolu s rodičmi a žiakmi v aktivite „komunikačný kruh“, v rámci ktorej sa spolu rozprávajú o životných zručnostiach „life skills“, napr. ako nestratiť priateľov, ako si rozvíjať sebadôveru alebo zodpovednosť. Rodičia sa môžu aktívne alebo pasívne na aktivite zúčastniť.
- Stretnutie s rodičmi v klube rodičov – do klubu môžu prísť rodičia raz mesačne na neformálnu debatu a na získanie nových aktuálnych informácií, čo sa deje v škole, aké nové formy a metódy sa začali používať, aké projekty sa v škole robia, ako učelia hodnotia triedy, ako ich dieťa v škole pracuje, a iné. Rodičia sa dozvedia, aké prístupy voliť pri depresívnom dieťati, agresívnom dieťati, čo robiť, ak ich dieťa sa dostane do nevhodnej partie rovesníkov, môžu tu získať aj najnovšie informácie o problematike drogovej závislosti mladistvých alebo o delikvencii teenagerov.

Existujú však aj alternatívne možnosti efektívneho partnerstva. Ide o netradičné metódy a formy, ktoré môžu aspoň čiastočne pomôcť udržiavať záujem rodičov o prácu ich detí a postupne budovať partnerstvo prospešné pre všetky zainteresované činitele. Alternatívou je kvalitatívny nový prístup pri praktických stretnutiach s rodičmi, kedy rodič

už nie je len pasívnym účastníkom, ale práve naopak aktívne vstupuje do interakcie s vlastným dieťaťom podľa inštrukcií pedagóga. Takéto stretnutia sú náročné na prípravu, no keď sa spojí premyslená organizácia činnosti so zanietenosťou pedagógov a ochotou rodičov, efekt je citeľný. Cieľom týchto aktivít je prezentovať prácu pedagógov a detí – rodič spoznáva obsah práce, má tiež možnosť konfrontovať reakcie svojho dieťaťa s rovesníkmi, sledovať jeho správanie a aktivitu v kolektíve. Obsah praktickej činnosti rodičov s deťmi môže byť návodom na spoločné činnosti a hry s vlastným dieťaťom v domácom prostredí.

V tejto súvislosti chceme upriamiť pozornosť čitateľa na niektoré zásady, ktorých dodržiavanie pomáha partnerstvo ŠKD a rodičov pri spoločných stretnutiach efektívnejšie realizovať:

- je dôležité si uvedomiť, že stretnutie by malo mať zmysle pre obidve zúčastnené strany, malo by byť opodstatnené, mať príčinu, prečo sa koná za akým účelom a cieľom (napr. stretnutie sledujúce prehĺbenie vzájomných vzťahov),
- termín stretnutia je potrebné zvoliť po prieskume názorov a informácii zo strany rodičov tak, aby im vyhovoval,
- snažiť sa vytvoriť príjemné, neformálne prostredie (napr. s pohostením, môže sa podávať kávam čaj...),
- nezanedbateľný je aj rovnocenný spôsob usadenia, pričom najosvedčenejším sa javí sedenie v kruhu bez začiatku a bez konca,
- je žiaduce a slušné privítať všetkých prítomných rodičov a vyjadriť radosť z ich účasti na stretnutí,
- organizátor má oznámiť účastníkov s programom stretnutia predpokladaným časom jeho trvania,
- nesmieme plytvať s časom rodičov, naopak, šetriť ho dodržiavaním predpokladaného časového limitu,
- vytvárať podmienky pre aktivitu, vstupy rodičov, dať rovnakú možnosť všetkým rodičom kedykoľvek sa vyjadriť,
- neuprednostňovať niektorých rodičov podľa sympatií,
- zaujať priateľský postoj, snažiť sa odľahčiť atmosféru v prípade vzniku konfliktu alebo nedorozumenia medzi rodičmi (napr. slovné napadnutia),
- byť prístupný a ľudský, vystupovať v pozícii rovnocenného partnera, uznať si chyby,
- poďakovať všetkým rodičom za príjemne prežité spoločné chvíle a za ich ochotu spolupracovať,

- v deň spoločného stretnutia si neplánovať iný program, neponáhľať sa domov, byť k dispozícii rodičom, ktorí majú potrebu porozprávať sa, aj keď sa už „oficiálne“ stretnutie skončilo,

kolegovia by mali byť jednotní nielen v práci s deťmi, ale aj pri spolupráci s ich rodičmi. Nejednotnosť poskytuje priestor pre vznik nedôvery rodičov v profesionalitu pedagóga.

3.2 Námety a aktivity na netradičné formy spolupráce

Veríme, že nasledovné menej tradičné aktivity poskytnú, ak keď na obmedzenom priestore kompaktný námet na zlepšenie hlavne komunikačných možností vychovávateľa a rodičov pri budovaní efektívneho partnerstva. V úvodnom stretnutí s rodičmi je vhodné použiť zoznamovacie alebo zahrievacie aktivity, ktoré navodia príjemnú atmosféru, pocit dôvery a istoty zo strany rodičov. Uvedieme aspoň niektoré z nich.

Na prvom spoločnom stretnutí, je vhodné, aby sa rodičia mali možnosť zoznámiť nielen s pedagógom, ale aj medzi sebou navzájom. Jednou z možností je vytvorenie tzv. pavučiny vzťahov. Spoločne môžu sedieť alebo stáť v kruhu, v ktorom putuje kľbko krížom krážom, od jedného rodiča k tomu, ktorého ten predchádzajúci aspoň trochu pozná. Každý rodič, ale aj pedagóg, má tak možnosť v krátkosti povedať ďalších pár slov o sebe. Takto sa niť kľbka poprepletá a znázorní novo vznikajúce vzťahy medzi rodičmi. Pedagóg má vtedy príležitosť vyjadriť vieru, že sa tieto vzťahy stanú pevnými povrazmi, podobne ako medzi ich deťmi v triede.

Mnohí z nás bývame v novom prostredí strnulí a v napätí. Určite sa takto podobne cítia aj rodičia na prvom spoločnom stretnutí s pedagógom. Uvoľnenie im môže pedagóg poskytnúť pohybovou aktivitou nazvanou „Výmena miest“. Pedagóg sa postaví do stredu kruhu a dáva inštrukcie:

1. vymenia si miesta tí rodičia, ktorí majú radi svoje deti.
2. vymenia si miesta tí, ktorí chcú, aby bolo ich dieťa v živote úspešné.
3. vymenia si miesta tí, ktorí chcú, aby sa ich dieťa v škole dobre cítilo, atď.

Táto aktivita ukáže, že všetci chceme to isté a máme teda aj spoločné ciele. Preto môžeme pristúpiť k námetom na zefektívnenie kooperácie a partnerstva a to prostredníctvom aktivity: „Listy rodičom“. Cieľom tejto aktivity je posilnenie partnerstva s rozšírenými možnosťami komunikácie pedagóga s rodičmi. Listy písané rodičom sú veľmi účinnou formou komunikácie pedagóga s rodičmi svojich žiakov. V čom teda spočívajú výhody?

- pri písaní listu má pedagóg dostatok času premyslieť si jeho obsah, nekoná nerozmyslene alebo v afekte,
- slovné dokáže pedagóg lepšie zhodnotiť úspechy či neúspechy žiaka.
- rodič si list môže niekoľkokrát prečítať doma v pokoji a tým aj lepšie pochopiť slová pedagóga, či jeho zámer,
- na tento list má rodič možnosť premyslene reagovať,
- vytvorenie priestoru pre menej komunikatívnych rodičov na lepšiu komunikáciu.
- v praxi pedagógov sa osvedčilo písanie listov rodičom ako štvrtročné hodnotenie žiakov vo forme „Pochvalných listov“, ktoré sa môžu posielat' pri niektorých výnimočných úspechoch alebo prejavoch správania sa žiaka.

Ďalšou alternatívnou formou spolupráce, ktorú priblížime sa volá „Bingo šťastného rodiča“. Cieľom tejto aktivity je uvedomiť si a precítiť chvíle, kedy sú ľudia šťastní. Prehĺbiť sebaopoznanie i poznanie blízkych. Vyjadriť svoje pocity a názory. Viete, čo robí teraz vaše dieťa? Táto otázka môže zneistiť každého rodiča akoby aj nie, keď sa každý rodič má svoje vlastné povinnosti a preto často krát nezvýši ani čas ani chuť sa opýtať dieťaťa: „ Tak aký si mal/a deň? Čo si dnes robil/a? Čo sa vydarilo, a čo nie?“. Sú však aj rodičia, ktorá do svojho každodenného kolobehu života zaraďujú aj spoločné chvíle, keď sa stretáva celá rodina, nahlas sa hovorí o prežitom dni a robia sa plány do budúcnosti. Dieťa je teda rovnocenným partnerom, hovorí o svojich pocitoch, túžbach a vyslovuje vlastné názory. Možnosť overiť si, ako poznajú svoje dieťa môžu rodičia dostať na jednom zo stretnutí. Deň pred stretnutím s rodičmi vyplnia žiaci anketu, v ktorej odpovedia na otázky zostavené tak, aby mali možnosť pozitívneho pohľadu bez negatívnych pocitov, či i potreby svoje odpovede prikrášľovať. Zopár otázok, ktoré sa môže vychovávateľ detí spýtať sú napríklad:

1. Čo robíš, keď si sám doma?
2. Po čom najviac túžiš?
3. Ktorú vlastnosť máš na rodičoch najradšej?
4. Čim by si chcel byť?
5. Kedy je Vaša rodina najšťastnejšia?
6. Čo si rodičia najviac na tebe cenia?
7. Napíš jednu vetu pre rodiča.

Následne sa tieto odpovede vychovávateľ vyzbiera. Na druhý deň, počas stretnutia s rodičmi, si rodičia zahrajú aktivitu „Bingo“. Každý účastník dostane rovnaký hrací plánik

s vyznačenými štvorčekmi – ich počet by mal byť rovnaký alebo väčší, ako je počet všetkých účastníkov. V každom štvorčeku je napísaná jedna osobná charakteristika, napr. „Mám dve deti“, „Rád bicyklujem“, „Mám svetlé vlasy“, „Moja najobľúbenejšia farba je zelená“ a podobne. Úlohou rodičov je nájsť medzi účastníkmi takých, ktorí spĺňajú kritéria napísané v jednotlivých štvorčekoch. Vyhráva ten, kto má v každom štvorčeku zapísané jedno meno. O veselé situácie a komentáre isto nebude nuda. Takáto aktivita na úvod nielenže zahreje a postará sa o navodenie dobrej nálady, ale zároveň poskytne možnosť, aby sa rodičia navzájom lepšie spoznali. V tomto veselom duchu sa rodičovské spoločenstvo dostane k „Bingu šťastného rodiča“. Vychovávateľ im rozdá čisté papiere a poprosí ich, aby na nasledujúce otázky odpovedali úprimne, pretože budú odpovedať sami pre seba, a keď nebudú chcieť, nemusia sa so svojimi odpoveďami podeliť s ostatnými. Otázky, ktoré sa môžu zadať rodičom:

1. Čo robí vaše dieťa, keď je samo doma?
2. Po čom vaše dieťa najviac túži?
3. Ktorá vaša vlastnosť sa mu najviac páči?
4. Čím by chcelo byť?
5. Kedy je Vaša rodina najšťastnejšia?
6. Čo si na vašom dieťati najviac ceníte?
7. Napíšte jednu veru pre vaše dieťa.

Keď sú rodičia s odpoveďami hotoví, vychovávateľ im rozdá háčky s odpoveďami ich detí. Rodič, ktorý má zhodné odpovede so svojím dieťaťom, si zakrúžkuje číslo otázky, ak dôjde k prekvapeniu, zapíše si otáznik. Kto má úplnú zhodu, môže si zakrúžkovať „bingo“ alebo si ho zapíše do svojho háčku. Sme presvedčení, že po skončení posedenia sa cestou domov mnohí rodičia zamyslia nad sebou a svojimi deťmi. Ak sa tak stane, potom „Bingo šťastného rodiča“ splnilo svoj cieľ, pretože taký bol zámer.

V čase pred Vianocami sa môže využiť spoločná akcia pre deti a ich rodičov. Cieľom tejto aktivity je angažovanie rodičov v spolupráci so školou. Pestovanie pocitov spolupatričnosti. Škola vyhlási súťaž „O najkrajšiu vianočnú ozdobu“, a v rámci týždňa otvorených dverí, o ktorých sme sa už zmienili v rámci našej práce ako menej tradičnú formu spolupráce, ktorú uvádzal B. Hájek (2003, s. 72). Úlohou je výzdoby nielen zhotoviť, ale aj pomôcť pri výzdobe priestorov v ŠKD resp. školy. Deti takúto výzvu berú poväčšine vážne, a preto by sa mal snažiť každý rodič o to, aby si našiel aspoň chvíľku času, aby spolu s deťmi vymyslel niečo nové. Pri vstupe do ŠKD rodičov milo privíta

príjemná hudba, pozornosť ich detí a pedagógovia z rôznych oddelení, či tried. V miestnostiach kde sa bude pracovať sa zabezpečia všetky potrebné pomôcky. Rodič si vyberie materiál a potom pracuje so skupinkou detí, ktoré sa k nemu chcú pridať. Ak rodič nemôže prísť, deti sa isto potešia napríklad aj návšteve staršieho súrodenca alebo starých rodičov. Zhotovené ozdoby môžu rodičia použiť na okná, steny a nástenky v triede, ale aj v šatniach, jedálni, telocvični a ostatných priestoroch, v ktorých sa deti pohybujú. Určite sa nájdu rodičia, ktorí zareagujú na prosbu svojich detí a prinesú z domu rôzne ozdoby na stromček, kópie zimných motívov, priblížia vianočné koledy a rozprávky. S istotou môžeme povedať, že ŠKD im z vďaky vytvorí príjemnú atmosféru a deti pod vedením vychovávateľov im môžu ponúknuť šálku kávy alebo čaju. Podujatie umožní rodičom vidieť svoje deti pri priamej činnosti, ale aj to, ako sa správajú v kolektíve a ako sa zapájajú do učenia i spoločnej práce. Pred Vianocami je takto škola prostredníctvom spoločnej snahy rodičom a detí vyzdobená. Možno teda vyhodnotiť súťaž o najkrajšiu ozdobu. Samozrejme, že všetky ozdoby sú krásne a preto je dobrým zvykom odmeniť každého, či už rodičov alebo deti. Za šikovnosť môže ŠKD darovať napríklad sadrového dráčika, ktorý symbolizuje, že všetci pracovali s veľkým nasadením. Okrem peknej spomienky v srdci si každý účastník môže odniesť aj fotografiu z pracovnej časti stretnutia. Počas tejto aktivity v ŠKD zavládne príjemná atmosféra umocnená kooperáciou, zdravou ctižiadou, naplnená pocitmi spolupatričnosti a umožňujúca bližší kontakt medzi rodičom a dieťaťom, a taktiež rodičom a pedagógom. Pedagogický zbor má možnosť porozprávať sa s rodičmi dôvernejšie a priateľskejšie ako na krátkych stretnutiach s nimi. Cieľom tohto podujatia je nielen informovať, ale aj zdôrazniť dôležitosť zapojenia rodičov do činnosti školy pre samotného rodiča, no aj pre pedagóga, ktorý si utvorí lepší obraz o domácom prostredí dieťaťa, ale predovšetkým pre každé dieťa. Táto spolupráca stojí za námahu, pretože má blahodarný vplyv na rozvoj osobnosti samotného dieťaťa, lebo ak dieťa žije v priateľstve a porozumení, učí sa, že svet je miesto, v ktorom sa oplatí žiť.

Námetov na menej tradičné formy spolupráce medzi rodinou a ŠKD existuje veľa, pretože nepochybujeme o tom, že tvorivosť medzi pedagógmi je širokospektrálna a nové možnosti v tejto oblasti sa neustále hľadajú. V podmienkach ŠKD sa spolupráca a rôzne formy partnerstva podieľajú na rozvíjaní zúčastnených jedincov i sociálnych skupín. Interakcia medzi pedagógmi a rodičmi i spoločná činnosť zameraná na dosahovanie výchovných cieľov umožňuje vzájomné poznávanie všetkých zúčastnených strán, no tiež ich sebaopoznanie - významný faktor partnerstva. Aktivity, ktoré sme uviedli, ale aj mnohé

iné majú za cieľ predovšetkým vytvoriť atmosféru vzájomnej dôvery medzi rodičmi a pedagógmi, spríjemniť chvíle počas spoločných posedení, či konzultácií. Ak vychovávateľ preukáže, že má snahu s ním hovoriť, radiť sa, počúvať jeho názory a chápať jeho pohľady na dieťa, môžeme očakávať, že aj sám rodič bude tento záujem vnímať pozitívne a pochopí snahu pomôcť dieťaťu. Je už na pedagógovi, aby odhalil a eliminoval nežiaduce momenty pri výchove a vzdelávaní dieťaťa. Ak sa rodičia a pedagógovia dokážu zhodnúť na prioritách výchovno-vzdelávacieho procesu ich detí, položia tak základný kameň spolupráce, na ktorej spoločne participujú.

Vzťah sa buduje od prvého stretnutia. Mnohí rodičia však prichádzajú za vychovávateľom s určitou predchádzajúcou skúsenosťou. Ak je táto skúsenosť negatívna, je na vychovávateľovi, aby si rodičov získal na svoju stranu, nakoľko majú spoločný cieľ – čo najlepšie pripraviť dieťa na život.

ZÁVER

„Deti milujú toho, kto ich miluje; a kto nemôže milovať, veľmi málo dosiahne pri výchove.“

Goethe

V bakalárskej práci sme sa zaoberali možnosťami spolupráce vychovávateľa a rodičov v školskom klube detí.

Rodina a škola, ktorej súčasťou je školský klub detí, sú najvýznamnejšie činitele výchovy a vzdelávania detí. Nemajú síce rovnaké práva a povinnosti, no spája ich spoločný cieľ – chcú vychovať deti, tak aby sa dobre uplatnili v živote a aby boli šťastné. Pri splnení podmienky jednoty výchovného pôsobenia a zároveň ich všestranného a kvalitného partnerstva možno spomínaný cieľ dosiahnuť.

V práci sme uviedli a opísali dostatok dôvodov, ktoré vo významnej miere ovplyvňujú spoluprácu vychovávateľa v školskom klube detí a rodičov. Dostatočnú pozornosť sme venovali školskému klubu detí, ktorý je miestom kde deti racionálne využívajú svoj voľný čas pod dohľadom vychovávateľa. Svoju pozornosť sme upriamili aj na prácu vychovávateľa, ktorého činnosť je na jednej strane veľmi náročná z hľadiska času a stavu jeho psychiky, ale aj psychiky ľudí s ktorými prichádza každodenne do kontaktu, preto si jeho výchovné pôsobenie vyžaduje dávku kreativity, zodpovednosti, empatie, trpezlivosti, aktívne počúvanie, komunikáciu a podobne. Na druhej strane je to krásna práca, ktorá pri úspešných výchovno-vzdelávacích výsledkoch dáva pocit spokojnosti, užitočnosti a chuť ďalej výchovne pôsobiť na deti a pripravovať ich do života, ale aj pracovať na sebe a postupne odstraňovať svoje nedostatky aspoň do určitej miery. Následne sme svoju pozornosť upriamili na druhého najvýznamnejšieho činiteľa pri dosahovaní partnerstva a to rodine resp. rodičom. Nadobudli sme názor, že ak rodič sa sám od seba bude snažiť o čo najlepšiu kooperáciu tým bude efekt výraznejší. Rodič tým dáva jasne najavo, že dieťa miluje a spraví všetko pre to, aby uspokojil potreby svojho dieťaťa.

Cieľom našej práce bolo priniesť hlbšie poznanie foriem spolupráce medzi vychovávateľom a rodičom v školskom klube detí. Hlavne sme sa zaoberali ich potrebami pri realizácii. V neposlednej rade našim cieľom bolo aj poukázať na menej tradičné formy kooperácie ako aj ich následné využitie v praxi. Myslíme si, že sme tieto ciele splnili a to zrozumiteľným a jasným popisom jednotlivých foriem.

Prácu, ktorú sme rozpracovali nám do veľkej miery obohatila naše doterajšie poznatky o problematike poznania vzťahu vychovávateľov k rodičom, či rodičia k vychovávateľom. Pri vypracovávaní sme si uvedomili, že daná téma je aktuálna a dôležitá pre blaho všetkých, ktorí pracujú a navštevujú školský klub detí. Tieto poznatky sú pomôckou do praxe v oblasti prípravy budúcich resp. terajších vychovávateľov.

Privítali by sme ak by predložený materiál bol istým námetom, motívom, impulzom či inšpiráciou k podobným aktivitám v oblasti kooperácie školského klubu detí a rodičov.

V závere by sme chceli podotknúť, že spolupráca vychovávateľa v školskom klube detí a rodičov je pre plánovitú, cieľavedomú výchovu žiaka bezpodmienečne potrebná. Vytváranie výchovného súladu a symbiózou dôležitých inštitucionálnych vzťahov môže byť nádejou žiaduceho smerovania a rozvoja budúcej generácie. Budeme radi ak naša práca poslúži k zmysluplnému nasmerovaniu riešenia danej problematiky a prispeje tak ku kvalitnejšej spolupráci a budovania efektívneho partnerstva. Z tohto dôvodu si myslíme, že by bolo zaujímavé v tejto téme pokračovať v diplomovej práci kde by sa spomenuté námety na alternatívne spôsoby spolupráce absolvovali v praxi a následne by sa popísal ich dopad na všetkých zúčastnených.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- BÚGELOVÁ, T. 2002. *Komunikácia v škole a rodine*. Prešov : PU, 157, 2002. 157 s. ISBN 80-8068-133-3.
- BÚGELOVÁ, T. 2005. *Riaditeľ, učiteľ, rodič a ako si spríjemniť komunikáciu*. Prešov : Metodicko-pedagogické centrum, 2005, 79 s. ISBN 80-8045-373-X.
- GAJDOŠOVÁ, E. *Spolupráca školy s rodinou*. [online]. [cit. 2011-11-19]. Dostupné na internete: <http://www.aspsr.sk/dokumenty/spolupraca.pdf>
- GORDON, T. 1994. P.E.T. *A szülöi eredményesség tanulása*. Budapest : Studium Effektive, 1994, 253 s. ISBN 963-04-2841-5.
- HÁJEK, B. – PÁVKOVÁ, J. a kol. 2007. *Školní družina*. 2. vyd. Praha : Portál, 2007. 160 s. ISBN 978-80-7367-268-3.
- CHALUPOVÁ, A. – SUCHOŽOVÁ, E. – USTOHALOVÁ, T. 2007. *Hľadáme možnosti partnerstva rodiny a školy*. [online]. Prešov : Metodické - pedagogické centrum, 2007, 60 s. [cit. 2011-11-19]. Dostupné na internete: <http://www.rocepo.sk/downloads/RocMetPrirucky/RodinaaSkola.pdf>. ISBN 978-80-8045-467-8.
- HRONCOVÁ, J. - EMMEROVÁ, I. 2004. *Sociálna pedagogika*. Banská Bystrica : UKB, 2004. 279 s. ISBN 80-8083-028-2.
- HRONCOVÁ, J. - EMMEROVÁ, I. a kol. 2009. *Sociálna pedagogika - vývoj a súčasný stav*. Banská Bystrica : UKB, 2009. 275 s. ISBN 978-80-8083-819-5.
- KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. 2001. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha : Portál, 2001. 455 s. ISBN 80-7178-585-7.
- KRATOCHVÍLOVÁ, E. 2004. *Pedagogika voľného času*. Bratislava : UK, 2004. 308 s. ISBN 80-223-1930-9.
- KRATOCHVÍLOVÁ, E. 2002. Práca v školských výchovno-vzdelávacích zariadeniach. In *Vychovávateľ*, ISSN 0139-691, 2002, roč. 1, č. 48, s. 2-5.
- PÁVKOVÁ, J. a kol. 1999. *Pedagogika voľného času*. Praha : Portál, 1999. 232 s. ISBN 80-7178-295-5.
- PÁVKOVÁ, J. a kol. 2002. *Pedagogika voľného času*. 3. vyd. Praha : Portál, 2002, 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
- Príručka efektívnej vzájomnej komunikácie alebo ako správne komunikovať rodičmi*. [online]. [cit. 2011-11-19]. Dostupné na internete: <http://prirucka.peterkan.com/index.php>
- ROZINAJOVÁ, H. 1988. *Pedagogika pre rodičov*. 1.vyd. Martin : Osveta, 1988. 267 s.

- ROZINAJOVÁ, H. 1988. *Pedagogika rodinného života pre učiteľov*. Bratislava : SPN, 1988. 267 s. ISBN 067-269-88.
- ROZINAJOVÁ, H. 1992. *Matrimoniagogika. Pedagogika rodinného života pre učiteľov*. 2. vyd. Bratislava : SPN, 1992. 246 s. ISBN 80-08-01768-6.
- SEIDLER, P. - KURINCOVÁ V. 2005. *Inakosti v edukačnom prostredí*. Nitra : UKF, 2005. 242 s. ISBN 80-8050-839-9.
- ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV. 2009. *Tvorba výchovných programov v školských zariadeniach (ukážka)*. [online]. Bratislava. 2009. [cit. 2011-11-19]. Dostupné na internete: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/ATEMY/2009/SkVP/20090601_Tvorba_vychovnych_programov.pdf.
- Školský klub detí, Benkova 34, Nitra, 949 11. 2011. *Výchovný program „Benkáčik“*. [online]. [cit. 2011-11-19]. Dostupné na internete: http://www.zsbenkova.sk/wp-content/uploads/2011/01/Vychovny_program_Benkacik.pdf.
- VIŠŇOVSKÝ, Ľ. - KAČÁNI V. a kol. 2000. *Základy školskej pedagogiky*. Bratislava : Iris, 2000. 227 s. - ISBN 80-89018-25-4.
- ZÁKON Národnej rady Slovenskej republiky č. 245 z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zbierka zákonov č. 245/2008.
- ZELINA, M. 1994. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: Iris, 1994, 234 s. ISBN80-967013-4-7.